

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת הקת תשפ"ב לפ"ק

בקקמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ש"ג

לא התרעמו כל ארבעים שנה שהיו במדבר, כי הם לא ראו מעולם צורת שום פרי ושום מאכל כי אם המן, אשר טעמו כל מיני תענוגים, ולא בקשו דבר אחר, אך עתה בבואם אל ארצות נושבות אדום עמון ומואב, וראו צורת הפירות ומיני מאכלים, על כן התלוננו כאבותם על מראה עיניהם ע"כ.

אמנם נחזי אנן לעומת זה, המעלות המופלגות שהיה בהמן יותר מהמוזנות שלנו. חדא, שמוזנות האדם תלויין בטירחא רבה עד שמניחין אותו על השלחן, חרישה זוריעה וכו', או תשלומין עבור מי שעושה זאת עבורו, והמן היה יורד מן השמים בחנם, ובכל בוקר מוצא מוזנותיו מוכנים לו. ולא עוד אלא בצדיקים ירד להם על פתח בתיהם לחם אפוי מוכן לאכול (יומא עה.). שנית, כי כל מאכל יש לו רק טעם אחד, וכאשר רוצה לטעום כמה טעמים, הוא צריך לטרוח להשיג הרבה מיני מאכלים, והמן טועמים בו כל הטעמים (שם), וכל מה שהיה עולה על דעתו יוכל לטעום בו. שלישית, שהמן היה לחם אבירים (תהלים עה-כה), לחם אברים, שנבלע ברמ"ח אברים [אינו יוצא מן המעיין], שלא להטריחם שלשה פרסאות, אורך מחנה ישראל, שאין נפנים לא לפנייהם ולא לצדידיהם [שאיין יודעים לאיזה צד עננים הולכים], אלא לאחוריהם [ידועים הם שלא יחזרו לאחוריהם, ואותן שלפנים צריכין לצאת לסוף המחנה מאחור] (שם עה:).

ועם כל זה היו ישראל מטרעמים על המן, ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, כי תאות שביעת העין היתה אצלם כה עצומה, שכדאי היה להם לוותר על כל המעלות שהיה בהמן, שיגרום הרבה ביטול תורה ותפלה ועבודת ה', ובלבד שיהא להם שביעת העין באכילתם, ולא עמדו בהנסיכון של לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (במדבר טו-מ). וזהו הרמז בהנגינה, 'מונח רביעי זרקא סגול', שהיו מוכנים לזרוק ולוותר על המן, שיש בו שלשה מעלות עצומות נגד שאר המאכלים, כמנין סגול, כי היה 'מונח' לנגד עיניהם 'רביעי', שאין להמן עוד מעלה הרביעית שיש בשאר המאכלים, להתענג מהתואר והציור והצבע שיש בכל מאכל ומאכל.

והנה מעין זה היה חטא אדם הראשון בעץ הדעת, שאמר לו ה', מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו. ובא הנחש ופיתה את חוה לעבור פי ה', ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעינים וגו', ותקח מפריו ותאכל, ותתן גם לאישה עמה ויאכל (בראשית ג-ו). התאוה לעינים שהיתה לפנייה בראיית פרי העץ הדעת, העבירה אותה על דעת קונה, שכח המשיכה של תאות העינים היתה כה גדולה עד שלא יכלה למשול על עצמה מלעבור על פי ה'. ובני ישראל היו צריכין ללמוד מוסר שלא לכרוע ברך עבור תאות

העם באלקים ובמשה, למה העליתנו ממצרים למות במדבר, כי אין לחם ואין מים, ונפשנו קצה בלחם הקלוקל (כא-ה). ויש להבין מה היה תלונתם על המן אשר טעמו בו כל הטעמים. והנגינה על וידבר העם באלקים ובמשה, היא 'מונח רביעי זרקא סגול', ובודאי גם בזה נרמז רמיזי דאורייתא.

וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים, וינשכו את העם וימת עם רב מישראל (כא-ו). ויש להבין למה בא להם העונש בנחשים דייקא, שלא מצינו כן בשאר מקומות. וברש"י פירש יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה, יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים (תנחומא יט) ע"כ. ובתרגום יונתן כתב עוד, דהנחשים מוזנם עפר ולא התרעמו, וישראל מטרעמים על מוזנותיהם, על כן יבואו הנחשים וינשכו אותם ע"ש.

*

ונראה עוד, דהנה בדעת זקנים לבעלי תוספות כתוב, דישראל התרעמו על הלחם הקלוקל, שאינו דומה רואה וטועם לטועם בלא ראייה, שלפי שאינו רואה ממשות הדבר שהוא טועם, אינו נחשב בעיניו לכולם ע"כ. ומקורו בגמרא (יומא עה:) כתיב (דברים ח-טו) המאכילך מן במדבר למען ענותך [אוכל ומעונה], אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל [אכילת המן טועם טעם כל המינים ואינו רואה אלא מן]. אמר רב יוסף מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין. אמר אביי הלכך מאן דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא. אמר רבי זירא מאי קרא, טוב מראה עינים מהלך נפש (קהלת ו-ט) וכו' ע"כ.

והיינו כי חוץ משביעת המזון בבני מעיים כשאוכל, יש גם שביעה מראיית העין, שרואה המאכל לפניו, כל מאכל במראיתו וצבעו המיוחד, זהו גם כן חלק מהשביעה. ולדוגמא בעת שחוגגין משתה, מעריכין האולם בציורים יפים, ומסדרים השלחן במטפחות וכלי סעודה נאים, שכל זה מוסיף לשביעת העין. וזה היה חסר להם בהמן, שלא ראו לנגד עיניהם רק פולין לבנים, והמן כזרע גד הוא, עגיל כגידיא ולבן (רש"י שם). והתרעמו כי עתה נפשנו יבשה אין כל, בלתי אל המן עינינו (במדבר יא-ו), אין רואים שום מאכל מצוייר במראה, רק אל המן עינינו.

ובתורת משה בפרשתנו (קב:) כתוב, יש לתמוה, ארבעים שנה הלכו ונסתפקו במן, ועכשיו בשעה אחרונה נקצרה נפשם. וכתב דבתחלת ארבעים שנה אמרו בלתי אל המן עינינו, אף על פי שהיו בו כל מיני מטעמים מכל מקום לא ראו המינים בעיניהם, והגם כי טעמו טעם תפוח, מכל מקום לא ראו עיניהם תפוח, וסומא אינו שבע, והיינו בלתי אל המן עינינו. והנה תמו כל האנשים ההם ומתו בארבעים שנה, ובניהם הנולדים במדבר

שביעת העין, ולא להתרעם על המן, ועבור שלא עשו כן, על כן תבוא הנחש שפיתה אותם לאכול מעץ הדעת ונענש עבודה, ותפרע מבני ישראל שמתרעמים על המן, שחסר להם בה התאוה לעינים.

*

יש לומר עוד, דלכאורה יש להבין ענין המן, שהמטיר להם לחם מן השמים (שמות טו-ד), כאשר היו רעבים במדבר, נס ברציפות ארבעים שנה, יום אחר יום, הלא למעט בניסא עדיף, לשנות טבע עפר המדבר שיוכלו לזרוע בו ולצמוח, ויאכלו מפרי הארץ. ולא עוד, דהלא מבואר בתוספות (חולין פח: ד"ה אלא) דכשבאו ישראל במדבר היה מצמיח ע"ש. נוכח הוא במדרש (שהש"ר ד-ג, תנחומא פ' קדושים ז). וכיון שבלאו הכי היה צומח במדבר, למה המטיר להם לחם מן השמים, ולא נתן להם לחם מן הארץ. נובפשטות יש לומר, דכיון דהיו נוסעים ממקומם על פי הענן, ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר ונעלה הענן בבוקר ונסעו וגו', או יומים או חודש או ימים (במדבר ט-כא), על כן לא היו יכולים לזרוע, כי יתכן שעד שיצמיח יסעו כבר מהמקום ההוא].

ונראה, דהנה התורה הקדושה אסרה לנו לאכול מאכלות אסורות, ורק מינים אחדים מעופות ובהמות וחיות וחגבים ודגים מותרים לנו. ומבואר ברמב"ן (ויקרא יא-ג) הטעם, כי בהיות שבשרו ודמו של אדם מתהווה ממאכלו שאוכל, והבעלי חיים שנאסרו יש בהם מדת אכזריות, וכאשר יאכל מהם יולידו בהאדם מדה זו, ויש בכולם סגולות רעות מאד, על כן נאסרו ישראל באכילתם ע"ש. ולכן נאמר (ויקרא יא-מג) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ וגו' ונטמתם בס. ודרשו חז"ל (יומא לט), אל תקרי ונטמתם אלא אנטמת וסותמת מכל חכמה] ע"ש. והגם שכל עבירה נטמטמת את הלב, כמבואר בגמרא שם, מכל מקום מאכלות אסורות מטמטם ביותר, שהם נעשים דמו ובשרו של האדם האוכלם (מסילת ישרים פרק יא).

ועל דרך זה מאכל של מצוה מקדש דמו וגופו, כגון אכילת מצה וקדשים וסעודות שבת, שבשרו נעשה מאכילת קדושה, והרי זה מביאו להשתוקק לעבודת קונו. וכמו כן מאכלו שאוכל יום יום, יוכל להעלותם שיהיו כאכילה של מצוה, כאשר מקיים בכל דרכיך דעהו (משלי ג-ו), לעשות כל מעשיו לשם שמים. כמבואר בשלחן ערוך (אורח סימן רלא) שאפילו היה צמא ורעב יתכוין שיאכל וישתה כפי חיותו לעבוד את בוראו, ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד ע"ש. ולעומת זה האוכל לשם תאוה, נעשה דמו ובשרו בשר תאוה, שמתאוה עוד יותר ללכת אחר תאוה הגוף.

ולכן אמרו (קנים ג-ג) זקני עמי הארץ כל זמן שהם מוקינים דעתן מיטרפת עליהם, אבל זקני תורה אינן כן, אלא כל זמן שהם מוקינים דעתם מתיישבת עליהם שנאמר (איוב יב-ב) בישישים חכמה ואורך ימים תבונה ע"כ. והיינו כי עמי הארץ שכל אכילתם הם למלא תאות נפשם, על כן דמם ובשרם נתהוו מתאוה, וכל זמן שהם מוקינים, ניתוסף בגופם עוד בשר תאוה, ודעתן מיטרפת עליהם. אבל לא כן זקני תורה, גופם מתקדשת יום יום יותר ממה שאוכלים תמיד אכילה של מצוה, שתכלית אכילתם היא לעבוד בזה את בוראם, על כן הם מתעלים כל שנה ושנה שהם מוקינים, ודעתם מתיישבת עליהם.

אמנם גם במאכלי מצוה שמקדשים את גוף האדם, מכל מקום חומר המאכל בא מעפר, ויש בהם חומריות רב, שמוזה מתהווה דמו ובשרו, שעל ידי זה נוטה אל חומר. ובהיות שדור המדבר היה הדור הראשון שקיבלו את התורה, ורצה ה' שיתעצם תורתם בנפשם, ולזה צריכין גוף מקודש, על

כן לא נתן ה' להם לאכול לחם מן הארץ, לחם חומרי מעפר, אלא הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, לחם שאין בה שום דבר חומרי כלל, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותה, ובוה יודרך גופם ודמם ובשרם, ויהיה תורתם נבלע באבריהם, ועל דרך ותורתך בתוך מעי (תהלים מ-ט), ובאכילת המן נתעלו ביתר שאת, שאין עוד מאכל מזוכך כמותו, ולא רצה ה' שיהיו ניזונים בדרך נס מאוכל הצומח מהארץ בדרך נס במדבר.

ולכן כאשר התרעמו בני ישראל על אכילת המן, שלא שמו לב על גודל מעלת אכילת האדם, שמוזה נעשה דמו ובשרו, וחולו באכילת לחם מן השמים, ולא למדו מאדם הראשון מה אכילה אחת גורמת, שבאכילת עץ הדעת גרם בלבול כל העולם כולו, לערב טוב ברע, על כן יבוא הנחש שפיתה אותו באכילתו, וגרם מיתה בזה לכל באי עולם, ויפרע מישראל שאין משיגים מעלת האכילה, והם רוצים להחליף אכילת לחם מן השמים, מאכל מזוכך, עם לחם מן הארץ, מאכל חומרי של עפר.

*

ובזה נראה לבאר מאמרם (בבא בתרא עג) דאמר רבה בר בר חנה אמר לי האי טייעא, תא ואחוי לך מתי מדבר, אזלי וחזיתיהו, ודמו כמאן דמיבסמי [שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתווי יין] וכו' ע"ש. והיינו שהגם שעברו כבר יותר מאלף וחמש מאות שנה משעה שמתו, עדיין היה פניהם צהובות כמו בחייהם.

ויש לומר כי הכתוב אומר (בראשית ג-ט) כי עפר אתה ואל עפר תשוב, שסופו חזור האדם לרקבון ונעשה עפר (שבת קנב:), וחוף מהכוונה הפשוטה 'כי עפר אתה', שנברא מעפר, וכמו שנאמר (שם ב-ז) וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, יש בזה עוד, כי בהיות שכל מאכלו של אדם הוא מן האדמה, ומצינו ומומנו נעשה דמו ובשרו, על כן קיום כל גופו הוא מעפר. ומצינו שבהמה נקרא גידולי קרקע, שניזונין וגדילין מן הקרקע (רש"י עירובין כז: ד"ה וגידולי). ולכן נאמר על האדם 'כי עפר אתה', וכיון שיסודו מעפר על כן סופו לעפר. אמנם דור המדבר שהם לא ניזונו מגידולי קרקע, אלא בלחם מן השמים, ואין בשרם ודמם מעפר, על כן נשארו גם במיתתם שלמים כמו בחייהם, עד שלא נשתנה זיו פניהם גם אחר מותם.

*

אך יש בזה עוד נקודה, כי הנה הנחש נתקלל, ועפר תאכל כל ימי חיך (שם ג-ד), ושוב נאמר לו, הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, שהנחש ישוף וישוך האדם בעקב. ונראה כי הא בהא תליא, כי בהיות שהאדם הוא עפר, ומאכלו של הנחש נעשה כעת עפר, על כן מתאוה הנחש לנשוך את האדם, שזהו מאכלו, כי האדם הוא עפר ואכילתו של נחש עפר. וכיון שעפר תאכל כל ימי חיך, על כן 'תשופנו עקב'. אמנם במדבר שהאכיל להם ה' לחם מן השמים, ובשרם ודמם לא היה מגידולי עפר, אלא לחם אבירים, על כן הגם שהולכים ה' במדבר הגדול והנורא, נחש שרף ועקרב (דברים ח-טו), והיה בהם נחשים גדולים כקורת בית הבר, עם כל זה לא הזיקו לישראל, והיו הנחשים והשרפים רובצין בפניהם כדי שלא יתבהלו מזה (שמו"ר כד-ד), והיינו מפני שלא היה גידול גופם מעפר. אבל כעת שהתרעמו על המן, ורצונם יותר במאכלי לחם מן הארץ, בא הנחש והכישם, להורות להם כי הסיבה שאין הנחשים נושכין במדבר הוא בשביל שהם אוכלים לחם מן השמים, אבל אם יאכלו לחם מן עפר האדמה, אז ינשכו הנחשים, שיהיה בבשרם ודמם טעם עפר, אשר זהו מזונו של הנחש, ועפר תאכל כל ימי חיך.

הגליון הזה נכתב על ידי

מנה"ר אברהם שנתה דייטש ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בארזי בני החתן אהרן נ"ו למול טוב	מנה"ר מאיר הערש בערגער ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בהולדת בתו למול טוב	מנה"ר יואל יואל בערנאטה ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בהכנס בני לעיל התורה והמצות למוט	מנה"ר יודא יואל מנה"ר אשר כהנא ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בתגולת בני למול טוב	מנה"ר ישעי ניימאן ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בהולדת בני למול טוב	מנה"ר נתנאל בר סיני ווייס ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בהולדת בתו למול טוב	מנה"ר משה ר' מרדכי אהרן שימשאוויטש ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בהולדת בתו למול טוב	מנה"ר יואל יואל מנה"ר אשר כהנא ה"ו לדגל השמחה השריה במענו בתגולת בני למול טוב
--	---	---	---	--	--	---	---